

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

WTO

Domácí subvence v zemědělství

Autor: Petra Macků, Lenka Vavrošová, Kateřina Pljaskovová
Imprimatur: Vojtěch Bahenský, Petra Macků
Jazyková úprava: Jakub Kopřiva, Lukáš Červinka
Grafická úprava: Jan Hlaváček, Petra Macků

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XX. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2014

Asociace pro mezinárodní otázky
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

1 Úvod do problematiky

Zemědělství je součástí mezinárodního obchodu celá staletí. Toto odvětví se rozvíjelo, rostl objem obchodovaného zboží a stále více se proplétaly obchodní vztahy mezi státy. Ovšem přišla doba, kdy závislost na dovozu byla pro státy tak vysoká, že jejich vlády začaly pociťovat nutnost zajistit potravu pro vlastní obyvatelstvo (myšleno ze svých zdrojů), ochraňovat své zemědělce a domácí trh, často na úkor zemědělců zahraničních, tedy dovážejících potraviny. Aby vlády svůj domácí trh chránily, začaly aplikovat různá protekcionistická¹ opatření, a to v podobě stanovení kvót, uvalení cel, subvencováním² a administrativními překážkami obchodu. Těmito zásahy začal být mezinárodní trh výrazně deformován.

V roce 1947 byla sice podepsána Všeobecná dohoda o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade, GATT*³), mající za cíl postupné odstraňování obchodních bariér, nicméně o zemědělství se ještě dlouho podrobněji nejednalo. A to i přes to, že právě zemědělství bylo, a stále je, jedno z nejdůležitějších témat pro velmi široký okruh zemí.

Až v Uruguayském kole jednání (1986 – 1994) bylo zemědělství poprvé projednáváno jako jedno z hlavních témat. V té době se zároveň projevilo jako jedna z nejspornějších a nejsložitějších oblastí vyjednávání. Prioritou těchto jednání bylo vytvoření dokumentu, který by upravoval pravidla zemědělského obchodu a jeho postupnou liberalizaci. Byl předložen návrh dohody a ta byla po značných průtazích v roce 1994 schválena jako Dohoda o zemědělství (*Agreement on Agriculture, AoA*⁴). Pro účely liberalizace zemědělského obchodu zahrnovala dohoda seznam opatření, která omezují nebo narušují obchod, a stanoví časový rámec pro jejich liberalizaci.

Dohoda o zemědělství obsahovala čtyři hlavní pilíře:

- přístup na trh (snižování celní zátěže),
- domácí podpory (dotace získané zemědělcem na produkci),
- exportní subvence (dotace získané na export),
- zvláštní a rozdílné zacházení s rozvojovými zeměmi.

Nově vzniklá Světová obchodní organizace (1. 1. 1995), jakožto nástupce mnohostranné dohody GATT, převzala nejen veškerou její agendu, ale přejala a vylepšila i její metody práce a procedurální pravidla. Při samém závěru Uruguayského kola se členové shodli, že chtějí i v budoucnu prohlubovat liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty. Dalším důležitým milníkem v jednáních se stalo přijetí Rozvojového programu z Dohy (*Doha Development Agenda, DDA*⁵) v prosinci roku 2001. Tento rozvojový program zahrnuje přibližně dvacet mezinárodně-obchodních oblastí jednání, včetně liberalizace zemědělství. V rámci DDA se opět jedná o všech čtyřech pilířích, nicméně domácí podpory v zemědělství se pro mnoho členů staly tím nejdůležitějším tématem liberalizace. A to z toho důvodu, že se členové obecně odklání od exportních podpor, výrazně je snižují, nebo ruší a nejsou schopni se dohodnout na uvolnění přístupu na trh, což jsou další dvě výrazná témata v zemědělství.

¹ Protekcionismus = ochranářství; ekonomicky: ochrana domácího trhu; opakem je liberalismus.

² Subvence = podpora, dotace.

³ GATT documents. *World Trade Organization* [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/gattdocs_e.htm

⁴ Agreement on Agriculture. *World Trade Organization* [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag_01_e.htm.

⁵ The Doha Round. *World Trade Organization* [online]. 2014 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm#development.

2 Domácí podpory

Domácí výroba, která je vládou dotována (subvencována), vytváří na svém trhu přebytky, které z něj vytlačují dovoz. V případě přílišných přebytků je navíc potřeba se jich zbavit vývozem do zahraničí. Zde si země pomáhají dumpingem⁶ a exportními subvencemi, což jsou další překážky volného obchodu hluboce narušující trh. I přestože všechno zní velice černě, ne všechny domácí subvence jsou bariérou mezinárodního obchodu. Toto rozlišení míry škodlivosti domácích subvencí ošetřuje Dohoda o zemědělství, která rozlišuje tři skupiny (boxy) dotací, a to zelenou, žlutou a modrou skupinu. Rozdělení je založeno na hodnocení míry deformace trhu daným opatřením, jak ovlivňuje výši cen na trhu, a tedy jak důležité je jeho odstranění.

2.1 Zelená skupina (*Green box*)

Zelená skupina obsahuje ty dotace, které mají minimální nebo žádný negativní účinek na mezinárodní obchod. Jejich výše tak není nijak omezena. Nejsou přímou cenovou podporou a pochází z vládních fondů. Zelené subvence mají za cíl přímou podporu zemědělců, nikoliv podporu konkrétních produktů, tak nedochází k ovlivňování úrovně produkce nebo výše ceny. „*Jde například o podporu výzkumu a školství, skladování potravinových zásob, pomoc při přírodních katastrofách, ale i péči o přírodní prostředí, podporu restrukturalizace, podporu zemědělství ve znevýhodněných oblastech a také o podporu příjmu odpojenou od produkce, které zohledňují de facto neobchodní zájmy zemědělství a jeho společenskou roli.*“⁷ Mohlo by se zdát, že tato skupina nebude sporným bodem v jednání, nicméně opak je pravdou. Členové se totiž dělí do tří názorových proudů. Jeden tvrdí, že je třeba přezkoumat seznam dotací zařazených v zelené skupině, protože za určitých okolností mohou mít některé dotace vliv na výrobu či cenu (tzv. skupina G-20⁸). Druhý proud tvrdí, že zelený box není třeba měnit, že v tomto stavu je naprosto vyhovující a poslední skupina (v té jsou zejména rychle se rozvíjející země) chce naopak do zeleného boxu zařadit další dotace (především ty, které tyto země užívají).

2.2 Žlutá skupina (*Amber box*)

Do této skupiny patří nejškodlivější druhy podpor, které mají silný vliv na trh a produkci. Ta zahrnuje takové dotace, které garantují určitou výši ceny výrobků nezávislou na cenovém vývoji trhu. V současné době je tento druh domácích podpor dohodou povolen, ale svýhledem na jejich omezení a postupné odstranění. Jako měřítko domácí podpory je užíván speciální indikátor agregované míry podpor (*Aggregate Measurement of Support, AMS*⁹), který se počítá následujícím vzorcem:

$$AMS = M_i * (P_i - P_a) + S_p - T_p$$

M_i – množství domácí produkce

$P_i - P_a$ – cenový rozdíl na domácím a zahraničním trhu

S_p – komoditní podpora

T_p – odvody, které platí výrobce

Jako základ výpočtu AMS sloužil průměr celních sazeb z let 1986-1988. Výsledek AMS musel být podle přijatých závazků z Uruguayského kola v průběhu šesti let (do roku 2000) postupně snížen o 20 % ve vyspělých zemích, a o 13,3 % v desetiletém horizontu (do roku 2004) v rozvojových zemích, přičemž úroveň snížení si za jednotlivé výrobky mohla každá

⁶ http://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/dumping_e.htm.

⁷ Zemědělství ve Světové obchodní organizaci: Domácí podpory. Businessinfo.cz [online]. 2010 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zemedelstvi-ve-wto-7190.html>.

⁸ http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/negotiating_groups_e.htm#grp016.

⁹ http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_intro03_domestic_e.htm#reduction.

jednotlivá země stanovit sama. Zároveň byla vytvořena výjimka „de minimis“ (vysvětleno v podkapitole 2.2.1), díky které se nakonec podařilo tyto závazky postupného snížení splnit. V nadcházejících jednáních lze očekávat, že bude požadováno další razantní snížení podpor žluté skupiny, podle rozsahu používání členskou zemí. Co se týče závazku z Uruguayského kola na snížení AMS, který byl souhrnný, nyní se plánuje rozdělit další snižování na jednotlivé skupiny. Celkem 34 členů¹⁰, kteří nesplňují výjimku „de minimis“, se zavázalo v budoucnu ke snížení podpor ve žluté skupině.

2.2.1 Pravidlo de minimis

Do součtu agregované míry podpor se podle Dohody o zemědělství nezapočítávaly podpory, pokud ve sledovaném roce nepřesáhly 5 % hodnoty produkce u rozvinutých zemí a 10 % produkce u rozvojových zemí. Podpory nepřesahující tyto hodnoty se nazývají „de minimis“. Postupem času se ukázalo, že podpory „de minimis“ nejsou tak zanedbatelné, jak se může zdát, naopak jsou poměrně významné. Proto lze očekávat tlak na podstatné snížení hranice podpor „de minimis“. Někteří členové si ovšem tuto jednou nabytou všeobecnou výjimku nechtějí nechat vzít.

2.3 Modrá skupina (*Blue box*)

Modrá skupina je druhou vyňatou skupinou z jakýchkoli omezení. Nalezneme zde podpory, které sice podporují výrobu, ale zároveň v sobě mají mechanismy zabraňující jejímu nárůstu. Tyto podpory jsou přímé platby podporující výrobu, ale zemědělec musí splňovat podmínky požadující po něm snižování produkce. Zemí, které používají nebo používaly modrou skupinu, je jen několik (EU, Island, Norsko, Japonsko a USA). Dohoda o zemědělství začleňuje do modré skupiny tyto podpory:

- dotace, které přispívají na 85 % nebo méně základní úrovně produkce,
- dotace založené na stálé oblasti a výnosu,
- dotace na dobytek na hlavu.

Tato skupina je poměrně rozporuplná. Někteří členové jsou pro zachování modré skupiny ve stavu, v jakém je. Neboť si myslí, že je to prostředek prospěšný při odklánění se od podpor žlutého boxu, zároveň není přechod pro země tak „bolestivý“ a navíc trvají na tom, že modré podpory jsou méně škodlivé než jiné druhy podpor. Jiní zase chtějí tyto podpory omezit na určité procento celkové produkce a požadují zpřísnění pravidel pro jejich poskytování. V této otázce nejvyhraněnější skupina členů požaduje dokonce úplné zrušení této skupiny podpor.¹¹

3 Poslední vývoj jednání

Třebaže poslední Ministerská konference na Bali (2013) byla úspěšná a podařilo se schválit historicky první globální obchodní dohodu od vzniku WTO, nepodařilo se výrazněji posunout v jednáních o domácích subvencích v zemědělství. Celkově se řešily jiné oblasti zemědělství. Jediné, co se domácích subvencí dotýká, je rozšíření zelené skupiny podpor. Konkrétně se jednalo o návrh sestavený G-33 a tzv. africkou skupinou, obsahující například tyto služby: rekultivace, ochrana půdy, řízení zdrojů, ochrana před povodněmi atd.¹²

Dalším aktuálním vývojem souvisejícím s domácími podporami v zemědělství je snaha Indie (společně s dalšími zeměmi v rámci skupiny G-33) uvolnit ruce rozvojovým zemím při

¹⁰ http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negs_bkgrnd13_boxes_e.htm.

¹¹ AGRICULTURE NEGOTIATIONS: BACKGROUND FACT SHEET: The boxes. World Trade Organization [online]. 2002 [cit. 2014-08-3]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/agboxes_e.htm.

¹² 9TH WTO MINISTERIAL CONFERENCE, BALI, 2013. World Trade Organization [online]. 2013 [cit. 2014-08-3]. Dostupné z: http://wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/brief_agneg_e.htm#generalservices.

podpoře domácích zemědělců výkupem jejich produkce a jejím skladováním pro využití v případě nouze. Často se pro tuto oblast používá název širšího konceptu – bezpečnost dodávek potravin (*food security*¹³). Jedná se o velmi pozitivní koncept snažící se zamezit lokálním nedostatům potravin a omezit přebytky. Problémy jsou ovšem samozřejmě skryty v detailech. Takové podpory mohou být využité i jako skryté domácí podpory a v horším případě jako vývozní subvence při prodeji vykoupených zásob do zahraničí za tržní cenu.

Jedním z bodů, o kterém by měli členové jednat, je osud modré skupiny podpor. Měli by rozhodnout, zdali tuto skupinu zachovat, zrušit nebo podpory v ní omezit na určité procento produkce. Dále by se mělo jednat o žluté skupině podpor, konkrétně o horizontu odstranění této skupiny nebo minimálně o závazku snížení podpor o určité procento do konkrétního roku. V rámci žluté skupiny se může jednat o zpřísnění pravidla „de minimis“ či jeho úplným zrušením.

4 Závěr

Historická zkušenost napovídá, že následná jednání o domácích subvencích rozhodně nebudou jednoduchá. Zemědělství je velice citlivou oblastí pro mnoho zemí, a proto nelze očekávat nějakou velkou „revoluci“. Názorově proti sobě stojí několik vyjednávacích skupin, které se snaží prosadit svoji vizi liberalizace. I když mají domácí subvence mnoho odpůrců, jak z rozvojových, tak i rozvinutých zemí, stále zde najdeme silné zastánce, jako jsou EU, Japonsko, USA, kterým v mnoha případech nedovoluje ustoupit jejich domácí politika. Důležitou roli hrají, a budou hrát, také rozvojové země, seskupené v G-33, které další vývoj v liberalizaci podporují z hlediska nekonkurenceschopnosti svých ekonomik s ekonomikami rozvinutými, jež si subvence na rozdíl od nich mohou v mnohem větší míře dovolit.

Další spor, který nám členy rozděluje, je konflikt mezi potravinovou soběstačností a potravinovou bezpečností. Argument soběstačnosti (potřeba zajistit potraviny svým obyvatelům) se používá pro podporu subvencím. Naopak potravinová bezpečnost (obavy z hladomoru, vlivem příliš nízkých subvencovaných cen a tím pádem neschopnosti malých zemědělců se uživit) slouží jako argument proti subvencím.

Závěrem lze konstatovat, že jednání ohledně liberalizace zemědělství, zvláště pak konkrétně o domácích subvencích, bude velice dlouhé a náročné na hledání kompromisu mezi všemi sto šedesáti členy.

Doporučené zdroje:

Oficiální stránky Světové obchodní organizace – www.wto.org; či konkrétně sekci zemědělství (http://wto.org/english/tratop_e/agric_e/agric_e.htm)

Velice doporučuji pracovat výhradně s oficiálním webem WTO, kde najdete veškeré potřebné informace ohledně Světové obchodní organizace, jednání v reálné WTO a veškeré schválené dokumenty.

Dohoda o zemědělství - http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag_01_e.htm

Určitě je vhodné si přečíst dohodu, o které se bude jednat a případně dělat změny.

¹³ http://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/food_security_e.htm.

Seznam použitých zdrojů:

GATT documents. World Trade Organization [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/gattdocs_e.htm.

Agreement on Agriculture. World Trade Organization [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag_01_e.htm.

The Doha Round. World Trade Organization [online]. 2014 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm#development.

Zemědělství ve Světové obchodní organizaci: Domácí podpory. Businessinfo.cz [online]. 2010 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zemedelstvi-ve-wto-7190.html>.

AGRICULTURE NEGOTIATIONS: BACKGROUND FACT SHEET: The boxes. World Trade Organization [online]. 2002 [cit. 2014-08-3]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/agboxes_e.htm.

9TH WTO MINISTERIAL CONFERENCE, BALI, 2013. World Trade Organization [online]. 2013 [cit. 2014-08-3]. Dostupné z: http://wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/brief_agneg_e.htm#generalservices.

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní
partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky